

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Соціальна геронтологія»
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма: «Соціальна робота та соціальна педагогіка».

Спеціальність: 231 Соціальна робота.

Галузь знань: 23 Соціальна робота.

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський).

Викладач	Тургенева Анастасія Олександрівна, к. пед. н., доцент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/faculties/fdsso/structure-fdsso/kaf-social-pedagogy/composition-kaf-social-pedagogy/turgeneva/
Контактний телефон	
Е-mail викладача	turgeneva.an@gmail.com
Графік консультацій	П'ятниця: 13.00-15.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Форма навчання	Кількість кредитів/годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Звітність
денна	4/120	12	12	96	залік
заочна		6	6	108	

Семестр: VIII семестр.

Мова навчання: українська.

Ключові слова: геронтологія, професійне старіння, населення літнього віку, соціальне обслуговування, вікові зміни, деонтологія.

Мета курсу: сформуванню мотиваційну, когнітивну та операційну складові готовності здобувачів вищої освіти до реалізації соціальної роботи з геронтологічною групою клієнтів.

Предмет курсу: теоретичні та практичні аспекти соціальної роботи з геронтологічною групою клієнтів.

Програмні компетентності:

ЗК-10 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

СК-5 Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі які опинилися в складних життєвих обставинах.

СК-20 Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

Результати навчання:

ПР-3 Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПР-13 Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.

ПР-17 Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.

Зміст курсу:

Тема 1. Соціальна геронтологія як наука.

Основні категорії та поняття геронтології. Об'єкт, принципи і завдання соціальної геронтології. Історія геронтології. Роль і місце старості в онтогенезі людини. Сутність і види старіння. Соціогеронтологічні теорії.

Тема 2. Людина похилого віку як суб'єкт вікових змін.

Зміни вищих психічних функцій в процесі старіння. Відчуття та сприйняття у людей похилого віку. Особливості пам'яті у людей похилого віку. Вікові зміни загального інтелекту. Психічні захворювання в пізньому та старечому віці.

Тема 3. Формування стереотипів до людей похилого віку в суспільстві.

Професійне старіння людей похилого віку. Працездатність пенсіонерів та мотивація продовження трудової діяльності. Володіння приватним майном та наявність доходів як основа забезпечення незалежності та безпеки людей похилого віку. Визначення сутності та змісту понять «умови» та «якість життя». Віковий підхід до якості життя людей похилого віку. Концепція якості життя. Виміри та оцінка якості життя. Соціалізація і фактори соціальної адаптації особистості в пізньому віці. Ціннісні орієнтації у людей похилого віку. Кризи похилого віку.

Тема 4. Організація соціальної роботи з геронтологічною групою клієнтів.

Актуальність і значущість соціальної роботи. Загальні підходи та принципи соціальної роботи. Методи і технології соціальної роботи. Організація надання допомоги. Діяльність соціальних служб.

Консультування як вид психосоціальної допомоги літнім людям. Принципи консультування. Перелік проблем, коли може проводитися консультування. Загальні цілі консультування літніх людей. Типи гіперонекії. Тренінг у психосоціальній роботі з людьми похилого віку.

Тема 5. Соціальний захист літніх людей.

Принципи і механізми соціального захисту населення літнього віку. Соціальне обслуговування літніх людей. Пенсійне забезпечення у старості. Міжнародні акти і документи щодо правового регулювання інтересів даної категорії клієнтів.

Тема 6. Соціальні практики активізації людей похилого віку.

Моделі соціальної роботи: віталістська модель (життєві сили людини як біопсихосоціальної істоти), індивідуальна та соціальна суб'єктність, системноекологічна модель та ін. Комплексна стратегія активного старіння. Геріатрична допомога та патронажна робота з людьми похилого віку. Програми підготовки та перепідготовки для літніх людей.

Тема 7. Міжособистісне спілкування людей літнього віку.

Загальна характеристика міжособистісного спілкування літньої людини. Чинники міжособистісного спілкування людей літнього віку. Психологічні проблеми самотності в літньому віці. Людина літнього віку в родині. Міжособистісні стосунки подружжя літнього віку.

Тема 8. Етичні проблеми соціальної роботи з населенням літнього віку.

Деонтологія в соціальній роботі з літніми людьми. Проблема психологічної і вікової сумісності соціальних працівників і клієнтів геронтологічного віку. Психологічна підготовка фахівців – соціальних геронтологів для подолання геронтофобії. Етичні підходи до вирішення можливих конфліктів між соціальними працівниками та клієнтами літнього віку.

Методи навчання: словесні (пояснення, розповідь, лекція, вступна бесіда, навчальна дискусія); наочні (ілюстрування, опорний мультимедіа-конспект, навчальні фільми); практичні (проектування, дослідні роботи); методи усного та письмового контролю.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): навчальний курс складається з лекційних, семінарських занять, самостійної та індивідуально-дослідної роботи. Заохочується висловлювання власної точки зору, творчий підхід до виконання передбачених програмою курсу завдань. Обов'язковим є дотримання принципів академічної доброчесності.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: мультимедійне обладнання, інтерактивні дошки, ноутбук.

Система оцінювання та вимоги:**Система нарахування рейтингових балів для здобувачів вищої освіти денної форми навчання (поточний контроль)**

Теми навчального курсу	Види робіт			Підсумкові бали (max 25 балів)
	Семінарське заняття	Самостійна робота	Індивідуальні завдання	
Тема 1	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 2	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 3	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 4	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 5	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 6	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 7	-	15	10	25
Тема 8	-	15	10	25

Система нарахування рейтингових балів для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання (поточний контроль)

Теми навчального курсу	Види робіт			Підсумкові бали (max 25 балів)
	Семінарське заняття	Самостійна робота	Індивідуальні завдання	
Тема 1	-	15	10	25
Тема 2	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 3	-	15	10	25
Тема 4	-	15	10	25
Тема 5	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 6	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 7	-	15	10	25
Тема 8	-	15	10	25

Поточний контроль здійснюється за результатами усіх виконаних завдань, передбачених планами семінарських, самостійних, індивідуальних робіт тощо.

Нарахування рейтингових балів здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання (не пізніше ніж за тиждень після проведення семінарського заняття), систематизованих для кожного з видів робіт та представлено на електронній навчальній платформі Moodle БДПУ.

Підсумковий контроль

Підсумковий контроль здійснюється в усній формі (відповіді на перелік запропонованих питань).

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час заліку.

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;
 n – кількість залікових кредитів;
50 балів – залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота								Середнє арифметичне за поточну роботу	Залік	Сума
Тема 1		Тема 2		Тема 3		Тема 4			50	100
T 1	T 2	T 1	T 1	T 1	T 2	T 1	T 2			
25		25		25		25				
Тема 5		Тема 6		Тема 7		Тема 8				
T 1	T 2	T 1	T 1	T 1	T 2	T 1	T 2			
25		25		25		25				

Шкала оцінювання ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX
1-34	F

Список рекомендованих джерел:

- Актуальні проблеми теорії та практики соціальної роботи: навч. посіб. [уклад. : О. О. Кравченко]. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 358 с.
- Балдинюк О. Особливості соціальної роботи з людьми похилого віку. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2018. Вип. 1. С. 12–17.
- Гаркавенко Н. В., Собкова С. І. Соціальна психологія пізньої зрілості: навчальний посібник. Чернівці: Чернівець. нац. у-т, 2020. 240 с.
- Герасимова Е. М., Доній Н. Є., Тополь О. В. Соціальна робота зі спеціальними групами клієнтів: навчальний посібник. Чернівці: ЧНТУ, 2015. 153 с.
- Горецька О. Геронтопсихологія: навчальний посібник. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2017. 210 с.
- Житинська М. О. Основні характеристики соціально-педагогічної підтримки життєдіяльності людей похилого віку в умовах територіального центру соціального обслуговування. *Соціальна робота: теорія та практика*. 2017. № 18. С. 44–52.
- Кухта М.П. Соціальний потенціал людей старшого віку в Україні: монографія. Київ: КНУКіМ. 2018. 304 с.
- Основи довготривалого догляду за підопічними. Метод. посібн. К.: Белла-Трейд, Ін-т геронтології, 2018. 68 с.

9. Павелків Р. В. Вихід на пенсію: особливості адаптації [Електронний ресурс]. *Вікова психологія*. Режим доступу: http://pidruchniki.com/1584072037047/psihologiya/vikova_psihologiya
10. Павелків Р. В. Геронтопсихологія. Медико-біологічні та соціально-психологічні аспекти старіння. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 476 с.
11. Паліативна та хоспісна допомога: підручник / [Вороненко Ю. В., Губський Ю. І., Князевич В. М., Чайковська В. В., та ін.]; за ред.: Ю. В. Вороненко, Ю. І. Губського. Вінниця: Нова Книга, 2017. 392 с.
12. Помиткін Е. О., Рибалка В. В. Геронтопсихологія навчання особистості похилого віку: навчальний посібник. К.: Талком, 2020. 184 с.
13. Посібник для соціальних працівників «Методичні рекомендації щодо впровадження державного стандарту соціальної послуги догляду вдома»/ Карітас України, ДУ «Інститут геронтології». Львів, вид. Друк. Куншти, 2016. 80 с.
14. Робак В. Психосоціальні теорії старіння та їх значення для забезпечення процесу якісної опіки літніх людей [Електронний ресурс]. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи* : зб. наук. пр. Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua>
15. Сопко Р. І. Потреби людей похилого віку в умовах трансформації соціального обслуговування. *Актуальні питання соціології і соціальної роботи та професійної підготовки фахівців* / ред. І. В. Козубовська, Ф. Ф. Шандор. Ужгород : Ужгородський національний університет, 2016. С. 286–301.
16. Соціальна геронтологія: навч. посібник / Уклад.: Н. М. Коляда ; Т. В. Коляда. Умань, 2016. 84 с.
17. Соціальна робота на підприємстві : навч. посібник / Уклад.: Н. М. Коляда. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. 84 с.
18. Створення моделі паліативної допомоги хворим похилого віку в Україні / Т. І. Вялих, В. В. Чайковська, Д. Р. Чайківська, Н. М. Величко, Л. В. Єгорова. *Ліки України: тез. доп.* (Одеса, 9-10 липня 2015 р.). 2015. № 2 (23). С. 10.
19. Чайківська Д. Р. Визначення потреб у соціальних послугах в Україні. Дослідження Карітасу України на замовлення Мінсоцполітики України. Львів : «Друкарські куншти», 2015. 76 с.
20. Чайковська В. В. Основи догляду за людьми літнього віку: методичний посібник. Київ: МБФ «Карітас України», 2022. 177 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <https://library.bdpu.org.ua/>
2. Сайт БДПУ <https://bdpu.org.ua/>
3. Медіатека ФДССО
4. Електронна підтримка навчання Moodle БДПУ
5. Верховна Рада України. Офіційний сайт (законодавство) <http://zakon4.rada.gov.ua/>